

sima, inter veros fratres lætissima, inter falsos patientissima: libera in Paulo ad arguendum, humilis in Petro ad obediendum, humana in Christianis ad confitendum, divina in Christo ad ignoscendum.

38. Caritas ergo mira, pulchra, optima docet et operatur. Docet enim ut semper diligatur quod diligendum est, ut nunquam diligatur quod diligendum non est, nec amplius diligatur aliquid respectu hujus rei quod æqualiter vel minus diligendum est, nec æqualiter quod minus vel amplius, nec minus quod æqualiter vel amplius. Debet unusquisque homo quatuor tantum diligere: Deum scilicet, angelos, semetipsum, et homines. Alia autem ab his minime diligenda sunt, sed pro loco et tempore utendum est eis, et pro conditione sua laudandus atque admirandus est Creator in illis. Verbi gratia Deus et proximus semper diligendus est, peccatum autem nunquam diligendum est: item Deus non minus vel æqualiter respectu alicujus, sed magis diligendus est; nec proximi minus nec magis diligendi sunt, sed æqualiter, licet opera charitatis non æqualiter exhibenda sint. Item corpora nostra nec magis, nec æqualiter ut animæ diligenda sunt, sed minus.

39. Item docet hominem gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, abstinere ab illicitis, transcendere licita, dare superflua, partiri necessaria, inimicum diligere, pro proximo mori. Caritas purgat cor, illuminat, accendit, corroborat: purgat, dico, a sordibus peccatorum, illuminat ad intelligendum, accendit ad diligendum, corroborat ad operandum et perseverandum. Caritas est vita verborum et cogitationum, vita virtutum et operum; quia singula hæc si ex radice charitatis non pullulant, non vivunt, sed mortua sunt. Item caritas est vita beatarum animarum, vita quoque Angelorum; quia nec animæ nec Angeli vivunt nisi per charitatem Dei qua pascuntur. Item caritas est mors criminum, virtus pugnantium, palma victorum: quam fides concipit, ad quam spes currit, cui profectus omnium honorum deservit. Non est autem caritas integra, nisi cum dilectione Dei amor fraternus teneatur: qui enim a fraterna societate secernitur, divinæ charitatis participatione privatur. Christus Deus et homo est: totum ergo Christum non diligit qui hominem odit. Quamvis aliqui fide et bonis operibus videantur esse participes; tamen quia fraterna dilectione privantur, nullum habent incrementum virtutis. Nam sicut Apostolus ait, *Si linguis hominum loquar et Angelorum charitatem autem non habeam, factus sum ut æs sonans, aut cymbalum tintiens. Et si habuero prophetiam, et noverim omnia*

mysteria et omnem scientiam, et habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest (I Cor. XIII, 1-3). Caritas enim omnium virtutum obtinet principatum, unde et *vinculum perfectionis* dicitur (Coloss. III, 14); eo quod universæ virtutes ejus vinculo religuntur. O quam beata est virtus charitatis, quæ omnes amplectitur, omnes diligit, omnes fovet; peccata delet, virtutes nutrit; et, sicut scriptum est, comprimit iram, excludit odia, expellit avaritiam, comprimit irixam, et fugat pariter omnia vitia! Inter opprobria secunda est, et inter iras placita, inter odia benefica, in veritate firma: a pravis impugnatoribus non diripitur, a latronibus non furatur, ab incendio non crematur, ab hæresi non dividitur: individua stat, inexpugnabilis manet, inconcussa perseverat, incorrupta lætatur. Caritas concordia est, meritum et societas electorum. *Caritas patiens est*, quia in adversitate non frangitur: *benigna est*, quia amicis et inimicis opera misericordiæ impendit: *caritas non æmulatur*, quia alterius bonum diligit ut suum: *non agit perperam*, quia ad opus perversum non ducitur: *non inflatur*, quia eam nulla prosperitas attollit: *non est ambitiosa*, quia non vult aliis præponi: *non querit quæ sua sunt*, quia communia propriis, non propria communibus anteponit: *non irritatur*, quia non provocatur ad iram, et non solum opere non nocet, sed nec malum cogitat: *non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati: omnia suffert* in actu pro veritate; *omnia credit* quæ veritas suadet; *omnia sperat* quæ veritas promittit; *omnia sustinet*, in ipso capite, id est Christo. *Caritas nunquam excidit (I Cor. XIII, 4-8)*, quia etsi opera ejus cessent, ipsa tamen caritas nec in hoc sæculo, nec in futuro finitur. Vel caritas in electis non excidit, quia, etsi aliquis electus criminaliter peccet, caritas tamen in eo non excidit irremediabiliter. Hanc autem virtutem qui servat in operibus suis, benedictionem consequitur, Scriptura affirmante quæ loquitur ad populum Israeliticum sic: *Si autem audieris ut facias omnia mandata ejus, faciet te Dominus excelsores cunctis gentibus quæ versantur in terra: benedictus eris in agro, et benedictus eris in civitate: benedictus fructus ventris tui, et benedictus fructus terræ tuæ: mittet Dominus super cellam tuam et super omnia opera manuum tuarum benedictionem (Deut. XXVIII, 1-8).*

EXPOSITIO IN ORATIONEM DOMINICAM.

552 Prodiit nuper ex bibliotheca Dunensi. Ejusdem est auctoris ac præcedens Tractatus, cujus hic mentio fit num. 3.

1. Pater noster. Septem sunt petitiones, sicut septem dona Spiritus sancti et septem virtutes. Per petitiones venit ad dona, et per dona ad virtutes, per virtutes ad beatitudines. Istæ petitiones distin-

ctæ sunt secundum duas vitas: quia vita alia est temporalis, alia cœlestis. Per temporalem transitur ad cœlestem, si bene et recte temporali utatur viator; ita quod nunquam adhæreat huic mundo, imo liberetur ab eo. Tres inferiores pertinent ad temporalem vitam, et primæ tres consummabuntur in cœlesti vita: media vero, quamvis de cœlestibus sit, tamen hic completur; quia panis spiritualis ideo petitur, ut in præsentī eo fruamur, et per eum confirmemur. Sed antequam ad petitiones veniatur, captatio benevolentiae in ore orantis præmittitur, *Pater noster*. Inducitur unusquisque simul orans, non sibi, sed communi saluti hominum, ut charitas et unitas Ecclesiæ designetur: in qua tam bene frater desiderat salutem fratris, sicut et suam. Dicit ergo, *Pater noster*. Cum vocet eum Patrem, debet esse filius, non degenerare a tanto Patre, qui affectu et benevolentia Pater est. Cum vocamus *Patrem*, significamus quia jam non sumus servi, sed filii; cum dicimus *noster*, significamus quia multorum est, non unius tantum: qui enim habebat unum filium naturaliter, per gratiam suam voluit et alios filios adoptionis addere. Ecce communis est Pater omnium nostrum, per quod admonemur fraternitatis et ejusdem unitatis. Non applaudit sibi dives vel nobilis, sive dominus; quia similiter est filius Dei pauper et ignobilis et servus. Omnes itaque fratres sumus. Cum dicitur, *qui es in cœlis*, videtur orare ille qui est in imo, ut ad Patrem suum qui est in cœlis, id est in immutabilitate, æternitate, impassibilitate, possit ascendere, ut cum eo sit immutabilis et impassibilis.

2. Præmissa captatione benevolentiae, accedit ad petitiones; sed alio modo hic ordinantur, quam in hominibus complentur. Præmittuntur enim illæ petitiones quæ in futuro erunt consummatæ, quia digniores sunt: postea ponuntur illæ quæ ad præsentem vitam pertinent, quia indigniores sunt. Sic Isaias fecit, qui dona Spiritus sancti digniora præmisit descendendo in minimis (Isa. XI, 2, 3): et Moyses, qui dilectionem Dei præmisit dilectioni proximi (Deut. VI, 5), quamvis sit posterior tempore. Ut ergo melius dignitatem, et quomodo aliud ex alio nascatur, videamus; naturalem ordinem, prout in nobis completur, prius sequamur, et postea ad istum ordinem redeamus.

3. Ultima petitio est: *Sed libera nos a malo*, quæ tamen prima est in nobis. Homo enim qui vult ascendere ad cœlum, videns quia non potest aliter ascendere, nisi a malis hujus mundi liberetur, clamat: *Libera nos a malo*, id est a peccato originali et actuali, et a desiderio hujus mundi, ut temporalia et me ipsum abjicere queam, et fiam pauper spiritu. Quod totum fiam per spiritum timoris, sicut expositum est planius in tractatu Virtutum. *Et ne nos inducas in tentationem*. Abdicatis omnibus terrenis, necesse est instare tentationes interiores et exteriores. Necessaria est ergo mansuetudo, ut mitis sit et humilis omnibus nocentibus, et nulla ira vel

rancore moveatur, quod fit per spiritum pietatis. Et non orat quod non eveniant tentationes, sed ut non inducatur. Ille inducitur in tentationem, qui succumbit tentationi, et mergitur in ea. *Et dimitte nobis debita nostra*. Quamvis sit liberatus a malo, quamvis non frangatur tentationibus, adhuc tamen non potest evitare quin in multis Deum offendant; sicut navis transiens per mare, per rimas recipit aquas: et ideo necessarius est luctus, quo peccata abluantur, quæ ut sibi dimittantur, necesse est ut aliis dimittat, et de miseris hujus mundi doleat; quod totum fit per spiritum scientiæ. Scientia facit lugere hominem, cum quantum sit miseria in præsentī, facit agnoscere, et peccatis cognitis facit clamare, *Dimitte nobis debita nostra*, id est peccata quæ debemus lugere; *sicut et nos dimittimus debitoribus nostris*. Debitores sunt qui nobis debent pecuniam, et qui fecerunt nobis aliquam injuriam. Si debet pecuniam, si perfectus es, dimitte; si imperfectus, licite repetere potes, si ille habeat unde reddat; sin autem, debes dimittere. Si fecit injuriam, et se tibi humiliavit, dimitte; si non vult, paratus sis ad condonandum, et fac quantum in te est. Ille autem nihil proficiet quod tu facis, nisi te rogaverit: sed tu te expedivisti.

4. *Patrem nostrum quotidianum da nobis hodie*. Tres petitiones præcedentes ad terrenam vitam pertinent, quia liberatio a malo, tentatio, lugere pro peccatis in præsentī est, et a mundo separatio vocatur. Modo transit ad cœlestia, et in primis petit sibi dari panem cœlestem, quo bene operetur, et in via confortetur, ne deficiat. De cœlo quidem panis petitur; sed ut hic comedatur; et ita petitio ista confinium est de temporali ad cœlestem vitam, quia res cœlestis inclinari postulat, ut hic in præsentī habeatur. Panis iste est Deus qui pascit angelos: et sicut panis qui matre comeditur, in lac vertitur, ut puer illo fruatur; sic Deus quo fruuntur angeli sicuti est, nobis versus est in lac, ut eo possemus frui. Assumpsit enim visibilem formam, ut doceret homines, ut sic saltem eum agnosceremus. Comedimus ergo eum semper sub aliqua specie in Sacramento altaris, in Scripturis et in verbo prædicationis, et omnibus modis quibus in nobis revelatur. Fruimur et illo pane, quando terreno pane vescimur, ut sustentati ei fortius serviamus. Panem istum vocat *supersubstantialem* (Matth. VI, 11), quia super omnes substantias est, et *quotidianum* eum vocat Lucas (Luc. XI, 3), quia eum quotidie, aliquo supradictorum 553 modorum comedimus. *Hodie* vocat præsens tempus. Per istum panem esurimus et sitimus justitiam futuram: justitia enim præsens est imperfecta, et quasi esuries. De hac esurie dicitur, *Satiabor cum apparuerit gloria tua (Psal. XVI, 15)*: et desiderium cœlestis justitiæ, quæ perfecta est. Et iste panis habetur per donum fortitudinis.

5. *Fiat voluntas tua*. Istæ tres petitiones quæ restant, non possunt adimpleri perfecte nisi in cœlo. Duæ sunt voluntates in Deo: una misericordiæ, quæ

non est cogens, nec aliquid libero arbitrio aufert, qua omnes homines vult salves fieri, quod tamen in libera eorum voluntate positum est. Est alia quæ est de effectibus rerum, et de qua dicitur: *Omnia quæcunque voluit fecit* (Psal. cxiii, 3). Huic nemo potest resistere: *Voluntati enim ejus quis resistit?* (Rom. ix, 19.) Hæc providentiæ concordat semper, aia vero non semper. Si enim vult per misericordiam de aliquo pravo quod sit justus, et conferat ei gratiam suam, et tamen ille per liberum arbitrium contradicat, nec gratiæ Dei consentiat; huic voluntas providentiæ non concordat: quia, quamvis per dulcedinem conferat, tamen scit non consensurum. Quæ autem de effectibus est, alia est permittens, alia approbans. Permittens est, quod faciat malum quandoquidem vult: approbans est, quod quando vult, faciat bonum. Utraque est ex justitia. Itaque homines resistunt voluntati justitiæ quoad effectus. In Paulo tamen videtur cogens voluntas Dei, sed non est: quia licet sit percussus, tamen voluntas erat libera, ut resisteret si vellet. In cælo fiunt omnes voluntates Dei, et nullus ibi voluntati Dei resistit: sed in terra multi contradicunt Dei voluntati, illi scilicet quæ est ex misericordia; cum enim vellet etiam salvare pravos si vellent, tamen ipsi contradicunt operibus huic voluntati. Orat ergo iste, quod sicut voluntas Dei est in omnibus civibus cæli, ita faciat et alios terrenos tales qui nullo modo voluntati Dei resistent; quod in nullo completur nisi in cælesti vita. Et tamen aliquo modo completur in hac vita in sanctis, etsi non per omnia; quia nullus vivere sine macula potest. *Sicut in cælo et in terra*, diversis modis variari potest, ut dicamus, *sicut in cælo*, id est in Christo, in quo Dominico homine Deitas residet, et suæ voluntati nunquam homo ille contradixit; *et in terra*, id est in Ecclesia fiat. Vel, *sicut in cælo*, id est in angelis; ita *et in terra*, id est in hominibus. Vel, *sicut in cælo*, id est in anima justi; ita *et in terra*, id est in carne; ut nullo modo caro contradicat spiritui, sed in eadem voluntate consentiat cum eo. Vel, *sicut in cælo*, id est in sanctis viris; ita *in terra*, id est in peccatoribus. Quod totum est per spiritum consilii, qui dat nobis consilium bonum, quo istam misericordiam adipisci possimus, ut simus scilicet misericordes: *Beati enim misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequuntur.*

6. *Adveniat regnum tuum.* Postquam assecutus est illam misericordiam, ut voluntati Dei non resistat; postulat altius donum, ut Deum videat, scilicet clare, remotis omnibus nebulis phantasmatum; quod non erit perfecte completum, nisi in futuro. Et quamvis illa in cælo ordine non dentur, secundum ordinem tamen dignitatis postulatur; quia quamvis in terra non sint plenarie data, tamen ordine sunt a sanctis in terra recepta. Hæc postulatio est sexta, quia homo in sexta die, id est in perfectione, quæ per senarium designatur, ad imaginem Dei factus est: quæ imago postea per peccatum corrupta

est. Modo in eandem imaginem se reformari petit, id est in eundem intellectum, ut Deum aperie intelligat, quæ imago dicitur regnum Dei: videre enim summum bonum **551** est regnum cælorum. Reformatio hujus imaginis idem est quod munditia cordis: unde dicitur: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt* (Matth. v, 7, 8), quæ aliquatenus in præsentem habetur. Hæc petitio per spiritum intelligentiæ completur.

7. *Sanctificetur nomen tuum.* Hæc septima petitio est, ultra quam nulla habetur, quæ merito sequitur post Dei visionem. Parum enim esset Deum videre, nisi delectaretur homo in illa visione. Hæc requies et delectatio præfigurata est in septima die, in qua dicitur Deus requievisse: unde etiam dicitur: *Sanctificavit diem Sabbati* (Exod. xvi, 23); quia in futura requie vere sancti erunt fideles. Hæc est illa pax de qua dicitur: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur* (Matth. v, 9). Quando enim erant similes Deo, immortales, impassibiles, incorruptibiles, nulla inquietudine moti, sed in æterna pace, in qua est Deus, viventes; tunc erunt filii Dei, et etiam participatione dii. Quod orat iste: *Sanctificetur nomen tuum* in nobis, ut tu dicaris Pater, et nos filii, et etiam dii: ac si diceret, Sanctitas nostra non erit nostra, sed tua in nobis; et ideo *sanctificetur*, id est sanctitas tua fiat et appareat in nobis, et tuum nomen sanctum appareat in filiorum dignitate. Hæc petitio completur per spiritum sapientiæ. Differunt sapientia et intelligentia, sicut inter nos possumus videre. Intelligentia enim inter nos est ipsum exercitium investigandi Scripturas: sapientia vero, ipsa delectatio cognitionis; quando jam nihil investigamus, sed jam quasi omnia scimus, et in cognitis delectamur. Ita persimile est in cælo intelligere, ipsum videre, non quod in cælo sit labor aliquis (45). Sapientia vero est in cognitis delectari. Ita ascendit ille qui est in terra ad cælum, et hoc ordine complentur petitiones istæ septem: modo videamus eas secundum hoc quod descendendo sunt ordinatæ.

8. Quia ille qui petit, noverat Deum Patrem in cælis regnantem, petitionem illam præmisit, quæ Patri illi vicinior est, de pace illa qua homines filii Dei efficiuntur: quasi diceret: *Pater noster qui es in cælis*, da ut nomen tuum sanctificetur in nobis, id est, ut in cælo tecum maneamus, et filii tui efficiamur. Quam delectationem non possumus habere, nisi reformes in nobis imaginem quæ corrupta est. *Adveniat regnum tuum.* Quæ imago et munditia cordis quia restitui non potest, donec voluntati tuæ consentiamus, *Fiat voluntas tua sicut in cælo et in terra.* Et quia voluntati Dei obedire non possumus per omnia, nisi pane corroboramur: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Et quia corpore Christi indigni sumus, quaandiu peccatis foedamur; ideo (45) Aliquid deesse videtur.

dimittite nobis debita nostra, etc. Ut autem peccata nostra intelligamus et deplorare valeamus, orandum est nobis, ne tentationes inimici nos sibi subdant; et ideo dicendum est: *Et ne nos inducas in tentationem.* Quibus tentationibus resistere non possumus, nisi terrena abdicemus; ideo petendum est: *Sed libera nos a malo.* Si autem dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet et vobis Pater vester cælestis peccata vestra: si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis deli-

cta vestra. Quia autem quamdam conditionem posuerat quæ gravis erat, scilicet *dimittite nobis debita nostra, sicut et nos* (Matth. vi, 9-15), etc., ut ad cam nos invitet, eam commendat quasi medicinam nostrorum peccatorum, dicens, ut si condonare aliis volumus sua peccata quæ nobis fecerunt, et Deus nostra condonabit: sin autem, nec ipse nostra. Nota quod dicit, *hominibus*, et non dicit, Vos homines; quia illi quibus est condonandum sunt peccatores.

SERMONES VARII

IN QUÆDAM FESTA ET DOMINICAS ANNI.

555 AELREDI

ABBATIS RIEVALLENSIS IN ANGLIA, ORDINIS CISTERCIENSIS,

SERMO IN ADVENTU DOMINI,

De undecim oneribus Isaïæ.

1. Tempus est, fratres charissimi, ut misericordiam et iudicium cantemus Domino. Adventus quippe Domini est, illius qui venit et qui venturus est omnipotens (Apoc. i, 8). Sed quomodo venturus est, vel venit? Nempe vox ejus est: *Cælum et terram ego impleo* (Jerem. xxiii, 24). Quomodo ergo ad cælum venit, vel ad terram, quæ cælum et terram implet? Audi Evangelium: *In mundo erat, et mundus eum per ipsum factus est; et mundus eum non cognovit* (Joan. i, 10). Ergo et præsens erat, et absens. Præsens, quia in mundo erat: absens, quia mundus eum non cognovit. *Non est longe ab unoquoque nostrum*, ait Paulus; *in ipso enim vivimus, movemur et sumus* (Act. xvii, 27, 28): et tamen *longe a peccatoribus salus* (Psal. cxviii, 155). Prope itaque per essentiam, longe per gratiam. Quomodo non longe, qui non agnoscebatur, nec credebatur; nec timebatur, nec amabatur? Longe a peccatoribus: quos nec revocabat errantes, nec erigebat jacentes, nec redimebat captivos, nec mortuos suscitabat. Longe, inquam, quando nec justis cælestem mercedem, nec impiis manifesto iudicio æternam inferebat damnationem. Venit proinde ut agnosceretur, qui non agnoscebatur; crederetur, qui non credebatur; timeretur, qui non timebatur; amaretur, qui non amabatur. Sic qui præsens erat essentialiter, venit misericorditer, ut agnosceretur humanitas ejus, crederetur divinitas ejus, timeretur potestas ejus, amaretur benignitas ejus. Apparuit autem humanitas ejus in nostræ in-

firmi-
firmitatis susceptione; divinitas, in miraculorum exhibitione; in dæmoniorum oppressione, potestas; in peccatorum susceptione, benignitas. Humanitatis namque fuit, quod esuriit; divinitatis, quod de quinque panibus quinque millia hominum satiavit. Humanitatis fuit, quod in mari dormivit; divinitatis, quod mari et fluctibus imperavit. Humanitatis fuit, quod mortem sustinuit; divinitatis, quod mortuos suscitavit. Item potestatis fuit, quod Pharisæos de templo ejecit; benignitatis, quod in convivium publicanos et peccatores suscepit. Potestatis fuit, quod dæmones terruit; benignitatis, quod adulteram absolvit. Postremo potestatis fuit, quod volentes eum capere, prostravit; benignitatis, quod abscissam sui persecutoris auriculam loco simul et sanitati restituit. Et hæc omnia cum ad primum adventum pertineant, misericordiæ dicimus ascribenda.

2. Considerate ergo quid sit Deus, et videte quid sit quod deposuerit tantam majestatem, quod exinanire rit tantam potestatem, quod infirmaverit tantam virtutem, quod tantam altitudinem humiliaverit, quod tantam sapientiam infatuaverit. Nunquid hominis justitia? Absit! omnes enim declinaverunt, simul inutiles facti sunt; non est qui faciat bonum (Psal. xlii, 3). Quid ergo? Num aliqua ejus egestas? Minime: ejus enim est orbis terræ et plenitudo ejus (Psal. xxiii, 1). An forte nostri in aliquo eguit? Nequaquam: Deus quippe meus est; bonorum meorum non eget (Psal. xv, 2). Quid ergo?